

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No5(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 652 sahifa,
6-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Fizika ta'limida integratsiyalashgan yondashuv: mazmuni va ahamiyati.....	10
<i>Doniyorova Iroda Baxtiyor qizi</i>	
Zamonaviy boshlang'ich ta'lim: milliy dastur, kompetensiya va xorijiy tajriba integratsiyasi.....	14
<i>Omonova Nilufar Parda qizi</i>	
The Role of Environmental Project-Based Learning in Developing EFL Learners' Productive Skills.....	19
<i>Xujanova Shaxina Abdullayevna</i>	
Boshlang'ich sinflarda integratsiyalashgan ta'limning pedagogik aspektlari	24
<i>Eshpo'latova Elnora Yo'ldoshovna</i>	
Talabalarda stressga barqarorlikning nazariy va amaliy tahlili.....	29
<i>Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Maxmudova Shahzoda Maksudovna</i>	
Malakaviy o'quv amaliyoti jarayonida bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda didaktik ta'minotning ahamiyati.....	32
<i>Ramozonova Bahroy Sadriddinovna</i>	
Oliy ta'limda raqamli pedagogikaning institutsionlashuvi: boshqaruv, siyosat va raqamli transformatsiya strategiyalari.....	36
<i>Nuraliyeva Dilshoda Yo'lichiboy qizi</i>	
Aholini jismoniy sog'lomlashtirishda sog'lomlashtiruvchi mashg'ulotlarni tashkil etish metodikasi.....	41
<i>V. Sh. Raximov</i>	
O'spirinlik davrida motiv va motivatsion sohalarning kasb tanlashdagi o'rni	46
<i>Rayimqulova S., Pulatova R., Do'smatova S., Matyakubova Shohista Odambov qizi</i>	
Tarbiyachi shaxsining shakllanishida psixologik determinantlarning roli	51
<i>Vasila Yusupova</i>	
Kasbiy ta'lim o'quvchilarini ijodiy qobiliyatini oshirishda xorijiy tajribalardan foydalanish	55
<i>B. X. Sharopov</i>	
Raqamli axborot makonida gumanistik g'oyalarni integratsiyalashning nazariy konsepsiyasi	59
<i>Isanov Najotbek Ilmamat o'g'li</i>	
Fanlararo integratsiya asosida o'quvchilarda iqtisodiy bilimlarni rivojlantirish imkoniyatlari.....	63
<i>J. M. Fayzullayev, Ortiqova E'zoza Olimjon qizi</i>	
Millatlarning o'ziga xos dunyoqarashining psixologik xususiyatlari	67
<i>Murxashev Axmadxon Olimjon o'g'li</i>	
Xalqaro ta'lim dasturlari asosida kasbiy ta'lim muassasalarida metakognitiv kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi.....	70
<i>S. A. Qarshiboyev</i>	
Ijtimoiy media kontentlari orqali talabalarda fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishning nazariy asoslari.....	74
<i>Suyunov Rustam Sadriddinovich</i>	
Ko'p tilli muhitda ingliz tilini o'rganishning lingvistik xususiyatlari	78
<i>Teshaboyeva Mohichexra Sohibjon qizi</i>	
Axborotlashgan jamiyat sharoitida bo'lajak pedagoglarning mediakompetentligini rivojlantirish zarurati.....	81
<i>Umarov Azizbek Vaxobovich</i>	
O'quvchilarda badiiy matn leksikasini o'zlashtirishdagi qiyinchiliklar: muammo va yechim.....	85
<i>Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini ma'naviy tarbiyalashda Ahmad al-Farg'oniy asarlarini kompyuter imitatsion modellari asosida o'qitish metodikasi.....	89
<i>S. S. Qulmurodova</i>	
Enhancement of Periodontal Disease Management Strategies in Individuals With Chronic Hepatitis C Following Attainment of a Sustained Virological Response.....	92
<i>Makhmudova Ugi'loy Bakhtiyorovna</i>	
Epithelial-Mesenchymal Transition's Possible Role in the Pathogenesis of Periodontitis (Literature Review)	95
<i>Burkhonova Zarafruz Kobilovna</i>	
Gamifikatsiya asosida bo'lajak oligofrenopedagoglarda kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish texnologiyalari mexanizmini tatbiq etish	102
<i>Bozorboyev Javlon</i>	
Bo'lajak chizmachilik o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish omillari.....	106
<i>Jamilova Dilsuza To'iqin qizi</i>	

Elektir va magnit maydonida yorug'likning ikkilamchi sinishi.....	110
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Alimardonov Husan Yorqin o'g'li, Ismatullayev Sayfiddin Panji o'g'li</i>	
Lazer texnologiyalarining zamonaviy qo'llanilishi	114
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Muminova Sevinch Kamoliddin qizi, Begnayeve Dilbar Bobonazar qizi</i>	
Fotometrik kattaliklar	117
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Mamatqulova Zebo Komiljon qizi, Xolmaxmatova Sevara Sirojiddin qizi</i>	
Qutublangan yorug'lik manbalari	121
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Turdimurodova Kumushbib, Normuminova Madina</i>	
Tabiatdagi optik hodisalar	125
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Qudratova Sevinch Otabek qizi, Ulasheva Ruxshona Rustam qizi</i>	
Rus tilini o'qitishda kompetensiyaga asoslangan innovatsion yondashuvlardan foydalanish	129
<i>Erkinova Nozima Utkir qizi</i>	
Rezervga bo'shatilgan harbiy xizmatchilarning ijtimoiy-psixologik reintegratsiyasini tadqiq etishning ilmiy-metodologik tahlili	133
<i>Ikmatullayev G'. Z.</i>	
Raqamli ta'lim platformalarida matematika o'qitishda sun'iy intellekt yordamida baholash tizimini takomillashtirish	136
<i>Mirzayeva Shahlo Abduraxmanovna, Akbarov Ulug'bek, Abdivaliyeva Umida</i>	
Linguistic and Pedagogical Foundations of Teaching English as a Foreign Language in The Uzbek Context.....	140
<i>Shokirova Mushtariy</i>	
Sun'iy intellektning ta'lim jarayonidagi transformatsion roli	144
<i>Uzoqboyev Xojiakbar Qobuljon o'g'li</i>	
Enhancing Collaborative Learning and Peer Feedback in EFL Classrooms Through Padlet: a Digital Approach to Group Work and Assessment.....	148
<i>Veronica Khatamova</i>	
Kar va zaif eshituvchi o'quvchilarning rasmlar asosida aqliy faoliyatini rivojlantirishning vizual-didaktik texnologiyalarini takomillashtirish.....	152
<i>Meliqo'ziyev Abduraxmonjon Qahramonjon o'g'li</i>	
Emotsional intellekt – hr menejerlarning qaror qabul qilish kompetensiyasining determinanti sifatida	157
<i>Abdukarimov Muhammadjon Muratovich</i>	
O'g'il bolalarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlashning tizimli-pedagogik modeli: nazariya, metodologiya va amaliyot	162
<i>Islamova Fotima Shamsiddinovna</i>	
Barkamol yosh avlod fazilatlarini shakllantirishda milliy innovatsion pedagogik texnologiyalarning o'rni.....	170
<i>Olimova Dono Shakirovna, Baxtiyorova Shahnoza Mansurbekovna</i>	
Development of Prevention of Professional-Pedagogical Deformation on the Basis of Health-Saving Technologies in Higher Educational Institutions.....	174
<i>Saidova Parvina Mirzo kizi</i>	
O'zbek xalq pedagogikasi mazmuni asosida talabalarni oilaviy hayotga tayyorlashning ilmiy nazariy asoslari	178
<i>Rahmonqulova Guliza Faxriddin qizi</i>	
Bolalarning maktabgacha yosh davrida emotsional rivojlanishiga oid nazariy qarashlar tavsifi.....	182
<i>Abduraxmonova Gulmira Arapjon qizi, Yuldasheva Umida Maxmudovna</i>	
Alohida ehtiyojli bolalar uy ta'limini tashkil etishning korreksion pedagogik tizimining tarkibiy komponentlari.....	186
<i>Jo'raxo'jayev Muhammadazizxo'ja Xalilxo'ja o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida multimedia vositalarining ahamiyati.....	190
<i>Umida Marasulova</i>	
Boshlang'ich funksiya va aniqmas integral.....	193
<i>Mirzayeva Shahlo, Isroilova Zahro, Erkinova Shahrizoda, Javliyeva Dilnura</i>	
Maktabgacha ta'limda bolalar adabiyoti kerakmi?!.....	196
<i>Dilfuza Shadiyeva</i>	
Experimental Study on the Psycho-Pedagogical Effectiveness of Mall-Based Multimodal Learning in Developing Pluricultural Competence	200
<i>Azimova Sevara Muzaffar qizi</i>	

Simulyatsion o'quv muhitida fizika o'qituvchilarining o'z-o'zini boshqarish va refleksiv kompetentligini oshirish.....	205
Muradov Iloxomjon Abduxamid o'g'li	
Ta'lim menejmentida strategik boshqaruv tushunchasining evolyutsiyasi.....	209
Raximjonov Jamshid Rafiqjon o'g'li	
Raqamli kompetentlik tushunchasining ilmiy-nazariy talqini va xorijiy hamda mahalliy tadqiqotlar tahlili	214
Umirov Boboyor Baxtiyor o'g'li	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faoliyatlar samaradorligini oshirishda pedagogik multimedia vositalaridan foydalanish usullari.....	218
Abdreimova Maftuna O'ktam qizi	
Boshlang'ich sinf texnologiya darsliklarining tuzilishi hamda o'quvchilar yoshiga muvofiqligi.....	223
Bobolov Nuriddin Tojiyevich	
Oliy ta'limda pedagoglarning boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish uchun zamonaviy texnologiyalar	228
Isabekov Bahodir Isabek o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda tolerantlik madaniyatini shakllantirishning ijtimoiy-psixologik masalalari .	233
Boydavletova Sohiba Abduganiyevna	
Aksiologik yondashuv asosida tarbiya fanini o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish.....	239
G'aybullayev Bobur Nomonjon o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda mantiqiy tafakkurni rivojlantirishda didaktik o'yinlarning ahamiyati.....	243
Toshpo'latova Muxlisa G'olib qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarning refleksiv kompetentligini rivojlantirishning mazmuni va ilmiy-nazariy pedagogik asoslari.....	248
Mamatqulova Saboxat Abduraxmonovna	
Maktabgacha ta'limda monitoring va baholash tizimini takomillashtirish.....	253
Amanova Durdona Kaxramonovna	
O'zbekiston yoshlarining ma'naviy va estetik tarbiyasida tasviriy san'at va zamonaviy pedagogik texnologiyalar.....	257
Esanova Hulkar Abdurayim qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida eksperimental-tajriba faoliyatini tashkil etish	261
Gafurova Dilnoza Saloxiddinovna	
Ommaviy axborot vositalarining jamiytdagi xavfsizlik hissiga ta'sirining nazariy va amaliy tahlili	266
Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Qoldiboyeva Xayriniso Eldarovna	
Milliy o'yinlarni o'qitishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlari.....	269
Ismatov Po'latjon Abdumannobovich	
Ta'lim sifatini boshqarish jarayonida kvalimetrik parametrlarini takomillashtirishda xorijiy tajribalarning ahamiyati	273
Karimova Maxbubaxon Mukimjonovna	
Innovatsion ta'lim sharoitida bolalar adabiyotini o'qitish metodikasini takomillashtirish modeli.....	278
Mirzayeva Nigora Bozorovna	
Matematika o'qitishda milliy qadriyatlarni aks ettirish.....	282
Mirzayeva Shahlo, Yuldoshova E'zoza Ravshan qizi, Muxtorova Sevinch Asad qizi, Xolboyeva Mushtariy Zayniddin qizi	
Ingliz tilida fe'l frazeoformalarining morfologik tuzilishiga xos umumiy xususiyatlar.....	285
Jo'rayeva Nargiza Shavkatovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yozma nutqini o'stirishda interaktiv metodlarning ahamiyati.....	289
Ramazonova Munisa Hoshim qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarining lug'at boyligini oshirishda intellektual o'yinlar va interfaol usullardan foydalanish.....	294
Raxmonova Gulrux Ubaydullayevna, Ibragimova Dildora Turabovna	
Maktabgacha ta'limda pedagoglar kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda uslubiy xizmat va hamkorlik mexanizmlarining samaradorligi.....	298
S. A. Rahmonberdiyev	
Yoshlarni destruktiv submadaniyatlar ta'siridan himoyalashning innovatsion pedagogik usullari	304
Xasanova Marxabo Turayevna	
Социально-психологические особенности домашнего насилия в условиях трансформации семьи и цифровизации общества	308
Абдукадирова Лаура Юльбарсовна, Абдуллаева Азиза Комилжон кизи	
Педагогические основы развития инновационной компетентности педагогов в системе дошкольного образования.....	315
Гульнара Ахтямовна	

Роль учебного процесса и творческой деятельности в сохранении психологического равновесия.....	320
<i>Коршубаева Рано Хазраткуловна</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik tasavvurlar (son, shakl, o'lcham, fazoviy munosabatlar)ning psixologik-pedagogik xususiyatlari va rivojlanish bosqichlari	325
<i>Bibizaynab Otaxo'jayeva</i>	
Ertaklarni rollarga bo'lib o'qish orqali o'quvchilarda boshqaruvchanlik qobiliyatini shakllantirish	328
<i>Sobirova Fotimaxon Baxodir qizi, Narkabilova Gulnoza Po'latovna</i>	
Jadid ayollari fenomenining tarixiy va intellektual mohiyati	332
<i>Ergashova Mehriniso Husniddin qizi</i>	
The Importance of Pronunciation in Language Learning	335
<i>Nazarova Gulbaxor Azimjon Qizi</i>	
Ta'lim jarayonida test texnologiyalaridan foydalanishga qo'yiladigan pedagogik talablar	340
<i>Rasulov Ulug'bek Murodulloyevich</i>	
Tibbiyot ta'limida mentor va talaba munosabatlarining tahliliy tafakkurga ta'siri	345
<i>Osbayov Muhammadjon Imaraliyevich</i>	
Oila qadriyatlari va ta'lim tizimi orqali ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirish.....	350
<i>Tuymurodova Donoxon Istam qizi, D. Sh. Yuldasheva</i>	
Будущее французского языка в XXI веке: глобальные тенденции, вызовы и перспективы.....	354
<i>Азамжонova Сарвиноз Шухратовна</i>	
Dars jarayonida o'yin folklori namunalaridan samarali foydalanish usullari.....	360
<i>Safarova Nigora Oxunjonovna, Durmatova Oygul Orifjonovna</i>	
Yosh basketbolchilarni zamonaviy sport mutaxassisligiga yo'naltirishning samaradorligi.....	364
<i>Rahimov Bobirjon Abdurasulovich</i>	
Matematikani o'qitishda vizual tafakkur psixologiyasi.....	370
<i>Inomova Ozodaxon Shavkatjon qizi</i>	
O'zbek oilalarida gender tenglikning etnopsixologik xususiyatlari.....	374
<i>Yusupova Mardona Matkubulovna</i>	
Raqamli ta'lim muhitida sun'iy intellekt yordamida aniq fanlarni o'qitish va talabalarning kasbiy-pedagogik kompetensiyalarini shakllantirish	378
<i>Mirzayeva Shahlo, Olmasov Elshod Elmurod o'g'li, Jabborov Muhammadali Abdumannof o'g'li</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda emotsional intellektni rivojlantirish usullari.....	382
<i>Marufova Munira Egamkulovna</i>	
Elektron ta'lim jarayonida "raqamli profilaktika"ni ommalashtirish va "axborot hurujlari"ni bartaraf etish usullari	385
<i>Qo'ng'irotboy Avezimbetovich Sharipov, Sirojiddinov Nuriddin Saxobiddinovich</i>	
Tibbiyot sohasida ayollar karyerasi rivojlanishining imkoniyatlari va to'siqlari.....	393
<i>Axmedova Maysara Baxromovna</i>	
Tog' echkilarida xonakilashtirish natijasida paydo bo'lgan o'zgarishlar	397
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Ashurova Dilorom Abdusamat qizi, Elmurodova Munisa Baxtiyor qizi</i>	
Kumush tovon balig'i (Carassius gibelio Bloch)ning oziqlanish xususiyatlari va suv ekotizimidagi ekologik roli	402
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Rahmonqulova Ruxshona Qudratovna, Xurramova O'g'ilshod Usmon qizi</i>	
Inklyuziv ta'limga jalb etilgan bolalarni psixologik qo'llab-quvvatlashning pedagogik ahamiyati	406
<i>Akbaraliyeva Mohlaroyim Abdujalil qizi</i>	
O'smirlardagi agressiyani korreksiyalashda art-terapiya metodlarini qo'llashning psixologik jihatlari	413
<i>Jalilova S. X., A'loyeva Fazilat Alijon qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda agressiyani bartaraf etishning psixologik texnologiyalari.....	416
<i>G'aybullayeva Anora Tolib qizi</i>	
Sun'iy intellekt asosida o'quv jarayonini shaxsiylashtirish: nazariya va amaliyot.....	420
<i>Mirzayeva Shahlo, Ergashov Komilbek Muhiddin o'g'li, Rahmonov Og'abek</i>	
Sharq mutafakkirlarining tafakkur va aqliy taraqqiyot masalasidagi qarashlari	423
<i>Manzura Shodmonqulova</i>	
Umurtqalilarda regeneratsiya jarayonlarining molekulyar va fiziologik asoslari.....	427
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Mirzayeva Ruxsora Shukur qizi, Abdurahmonova Marjona Salim qizi</i>	
Qushlarning evolyutsiyasida uchishga moslashish jarayoni.....	432
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Nurillayeva Mavluda Abduvohid qizi, Muhammadiyeva Shaxrizoda Panji qizi</i>	
O'zbekistonning janubiy hududlarida O'rta Osiyo toshbaqasi (Testudo horsfieldii)ning bioekologik xususiyatlari va muhofazasi.....	437
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Xasanova Baxtigul Asqar qizi, Jo'rayeva Sojida Abray qizi</i>	

Maktabgacha ta'limda ekologik madaniyatni shakllantirish: "yashil pedagogika"ning global tendensiyalari va innovatsion modellari	441
Bo'riyeva Shahzoda Otaniyoz qizi	
Qushlarning ekologiyasi, biosferadagi o'rni va inson hayotiga ta'siri.....	444
Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyeva, Qalandarova Muxlisa Aimardonovna, Xamrayeva Feruza Oybekovna	
Pedagogik amaliyot modelining transformatsiyasi: passiv kuzatishdan kasbiy jarayonga chuqur kirib borish tendensiyasi	448
Abdrashitova E. V.	
Ta'lim jarayonida baholashning zamonaviy yondashuvlari va uning o'quvchilar rivojlanishidagi ahamiyati ..	454
Abduraxmonova Dilobar Shuhratbekovna	
Yirtqichlarning ov strategiyalari: evolyutsion moslashuv, neyrofiziologik asoslar va ekologik modellashtirish	458
Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyeva, Saidov Asadbek Qudratovich, Abdusattorov Abdulqosim Abdulxamidovich	
Yoshlar o'rtasida huquqbuzarliklarning oldini olish	464
Ahmadjonova Shahnozaxon Yarqinovna	
Zamonaviy ta'lim jarayonida funksional savodxonlikni rivojlantirishning nazariy-metodik asoslari hamda o'quvchilarning amaliy kompetensiyalarini shakllantirish yo'nalishlari.....	467
Alimova Farzona Abdukamalovna, Gubayeva Aziza Ismatillayevna	
Muhandislik ta'limida ijodkorlikni rivojlantirishning nazariy va metodologik yondashuvlar	474
Avazov Jo'rabek Donayevich	
Katta guruh tarbiyalanuvchilarida kasb haqidagi dastlabki tasavvurlarni shakllantirish metodikasini innovatsion ekotizim sharoitida takomillashtirish ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida.....	478
D. D. Zuparova, Uralova Fotima Baxtiyor qizi	
Geometriya fanida isbotlashga doir masalalarning o'quvchilarda divergent tafakkurni rivojlantirishdagi didaktik imkoniyatlari.....	483
Davletov Davronbek Egamberganovich	
An'anaviy xonandalikni o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash.....	488
Fazliddinov Zokir Xusniddin o'g'li	
Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarda agressiv xulq-atvor namayon bo'lishi	493
G'ayibova Nargiza Anorbayevna	
Methodology for Organizing Tutoring Activities in the Credit-Module System	497
Isabekov Shavkat Isabekovich	
Ta'lim boshqaruvida rahbarlarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari	500
Islamova Dilfuza Dilshodovna	
O'zbek yuridik terminologiyasining boyishining ichki va tashqi manbalari.....	504
Ismoilova Sug'diyona Ashurovna	
Tarbiyasi og'ir o'smirlar orasida jismoniy faoliyat darajasi bilan akademik yutuqlar orasidagi bog'liqlikni takomillashtirish	508
Isoqov Nuriddin Halim o'g'li	
Bo'lajak chizmachilik o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish omillari.....	511
Jamilova Dilsuza To'lqin qizi	
Talaba qizlarning jismoniy faolligini oshirish yo'llari	515
Jumanova Iroda Shokirjon qizi	
Online marketingda emotsional manipulatsiya usullarining ta'siri	518
Nurmatov Nurhayot, Kimsanboyeva Komila Shermuxammadqizi	
O'yin faoliyati va integrativ mashg'ulotlar asosida tarbiyani tashkil etish metodikasi	522
Mamatova Farida Iminjanovna	
Oliy ta'lim tizimida inklyuziv ta'limning mazmuni va uning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati	527
Mirsaidova Muborak	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv-bilish faoliyatini modellashtirishning didaktik imkoniyatlari va samaradorligi	532
Muxtarova Lobar Abdimannabovna, Shoymurodova Roziya Yusuf qizi	
Amfibialarning teri orqali nafas olishi: morfofiziologik asoslari va evolyutsion ahamiyati	536
Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyeva, Normurodova Farishta Begmurod qizi, Xolmurodova Dilrabo Panji qizi, Qo'ldoshova Ruxshona Navro'z qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin texnologiyalari asosida bolalarda bilish jarayonining rivojlanishi ...	541
Norqulova Ma'mura Husniddin qizi	
Kasbiy ta'lim tashkilotlarida xalqaro ta'lim dasturlarini joriy qilishning ilmiy-amaliy ahamiyati.....	546
Nosirov Bunyodjon G'offorali o'g'li	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining oila va jamoat tashkilotlari bilan hamkorligi.....	550
Qambarova Naziraxon Barxonovna	

An'anaviy oila sharoitida kelinlarda noadaptiv psixologik himoya mexanizmlarini kamaytirish bo'yicha psixokorreksion yondashuv	554
Qobilova Nasiba Ismatjon qizi	
Ona tili ta'limida kreativ yondashuv asosida o'quv jarayonini modellashtirishning pedagogik shart-sharoitlari	557
Qulmuminov O'rolboy Safar o'g'li, Jumayeva Hulkar Panji qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy rivojlanish dinamikasi	562
Ravshanova Gulnoza Burxonovna, Turdiboyeva Umida Ravshan qizi, Norjigitova Rohila Abduvoid qizi	
Ingliz, o'zbek va rus tillari foydalanuvchilari uchun lug'atlar yaratishning lingvistik va amaliy asoslari	565
Raxmonova Sardora Muminjonovna	
Jismoniy tarbiya darslarini yangicha pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etishning nazariy va amaliy asoslari	569
Ro'zmetov Rasul Tangirberganovich	
Sutemizuvchilarning kelib chiqishi va xilma-xilligi	573
Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Sattorova Sanobar Boboqul qizi, Salimova Shahrizoda Ikromjon qizi	
Raqamli muhitda voyaga etayotgan o'spirinlarda empatiya va ijtimoiy-emotsional rivojlanishning neyropedagogik xususiyatlari	578
Shamsiddinov G'iyosjon Husniddin o'g'li	
Bo'lajak muhandislarning amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishda dasturlashtirilgan ta'lim vositalarining o'rni	583
Sharipova Nodira Ilxom qizi	
Digital Educational Technologies in Improving the Quality of Teaching: Methods and Practical Implementation	588
Tashpulatova Nafisa Bakhtiyarovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy ishonchni rivojlantirishda inklyuziv usullardan foydalanish	591
To'laboyeva Irodaxon Maxammadali qizi	
SRDM modeli orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarida STEAM kompetensiyalari va Computational Thinking ko'nikmalarini shakllantirish	595
Toshpulatova Niyoxon Shavkatjon qizi	
Umumta'lim maktablarida fan to'garaklari faoliyatini tashkil etishning pedagogik shartlari	600
Toshtemirova Dilnoza Abdug'ani qizi	
Development of an Integrated Learning Module Based on Digital Technologies in the Educational Process	604
Umirov Ilkhom Iskandar ugli	
Muskul-skelet tizimi nuqsonli o'quvchilarning nozologik guruhlariga differensial yondashuv asosida adaptiv sportga yo'naltirish	608
Uraimov Sanjar Ruzimatovich, Ubaydullayeva Dilnoza Muhammad qizi	
Boshlang'ich ta'limda alohida ehtiyojga ega bo'lgan o'quvchilarni o'qitishning bugungi holati va muammolari tahlili	612
Uroqova Yorqin qizi	
Inklyuziv ta'lim muhiti asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining texnologiya darslarida ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi	615
Xamidova Zarina Iskandar qizi	
Qushlar migratsiyasi va uning ekologik sabablari	619
Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Raximova Dilfuza Ilyos qizi, Saburova Sarvinoz Erkabay qizi	
Imkoniyati cheklangan bolalarni jismoniy tarbiya va sportga jalb etishning nazariy va amaliy asoslari	623
Xasanova Nilufar Raxmatovna	
Raqamli avlod tarbiyasida milliy qadriyatlar va ota-onalarning virtual-pedagogik madaniyati uyg'unligi	628
Xaydarova Xilola Raximberdiyevna	
Разработка алгоритмов для визуализации и анализа решения задач линейного программирования	631
Буронова Муниса Баходировна, Хакимов Дониёр Бахтиёр Угли	
Ta'lim tizimida moliyaviy boshqaruv tushunchasi va iqtisodiy mazmuni	637
Mannanova Maftuna Fazliddin qizi	
Koreya ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuvning nazariy asoslari va uning pedagogik mohiyati	641
Adamatov Anvar Ablaqulovich	
Bo'lajak pedagoglarning raqamli didaktik kompetensiyasini rivojlantirish: muammo va yechimlar	645
Uskanov Kaxramon Xalikulovich	
Matematika fanini o'qitishda onlayn platformalardan foydalanish	648
Mirzayeva Shahlo, Yorqulova Mashhura, Boboqulova Durdona	

OLIV TA'LIM TIZIMIDA INKLYUZIV TA'LIMNING MAZMUNI VA UNING IJTIMOIV- PEDAGOGIK ZARURIYATI

Mirsaidova Muborak

Samarqand davlat pedagogika instituti boshlang'ich
 va maktabgacha ta'lim metodikasi kafedrası

Annotatsiya: Ushbu maqola oliy ta'lim tizimida inklyuziv ta'limning mazmun-mohiyati va uning zamonaviy jamiyatdagi ijtimoiy-pedagogik zaruriyatini yoritishga bag'ishlangan. Maqolada inklyuziv yondashuvning nazariy asoslari, ta'lim muhitini talabalarning individual ehtiyojlariga moslashtirish tamoyillari hamda ushbu jarayonning shaxs kamolotidagi roli tahlil qilinadi. Shuningdek, bo'lajak mutaxassislarni tayyorlashda inklyuziv muhitning ijtimoiy adolat va tenglikni ta'minlashdagi ahamiyati ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: inklyuziv ta'lim, oliy ta'lim, ijtimoiy-pedagogik zaruriyat, kommunikativ kompetensiya, adaptiv muhit, ijtimoiy integratsiya, teng huquqlilik, individual yondashuv.

Abstract: This research is devoted to highlighting the essence of inclusive education in the higher education system and its socio-pedagogical necessity in modern society. The article analyzes the theoretical foundations of the inclusive approach, the principles of adapting the educational environment to students' individual needs, and the role of this process in personal development. Furthermore, the importance of an inclusive environment in ensuring social justice and equality in the training of future specialists is scientifically substantiated.

Key words: inclusive education, higher education, socio-pedagogical necessity, communicative competence, adaptive environment, social integration, equality, individual approach.

Аннотация: Данное исследование посвящено освещению сущности инклюзивного образования в системе высшего образования и его социально-педагогической необходимости в современном обществе. В статье анализируются теоретические основы инклюзивного подхода, принципы адаптации образовательной среды к индивидуальным потребностям студентов, а также роль данного процесса в развитии личности. Также научно обосновано значение инклюзивной среды в обеспечении социальной справедливости и равенства при подготовке будущих специалистов.

Ключевые слова: инклюзивное образование, высшее образование, социально-педагогическая необходимость, коммуникативная компетенция, адаптивная среда, социальная интеграция, равноправие, индивидуальный подход.

KIRISH

Zamonaviy global ta'lim makonida inson huquqlari va ijtimoiy adolat tamoyillarining ustuvorligi oliy ta'lim tizimini tubdan isloh qilishni taqozo etmoqda. Ushbu islohotlarning markazida turgan inklyuziv ta'lim konsepsiyasi shunchaki ta'limiy shakl emas, balki jamiyatning barcha qatlamlari, ayniqsa, alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan shaxslarning intellektual va ijtimoiy salohiyatini ro'yobga chiqarishga qaratilgan sivilizatsion yondashuvdir.

Oliy ta'limda inklyuzivlikning mazmuni talabaning jismoniy, sensor yoki intellektual holatidan qat'i nazar, uning oliy ma'lumot olish va kasbiy shakllanish huquqini to'laqonli ta'minlash, ta'lim muhitini individual ehtiyojlarga moslashtirish hamda har qanday kamsitish to'siqlarini bartaraf etishni anglatadi. Ushbu jarayonning mazmunini asosi jahon pedagogika fanining ilg'or yutuqlari va insonparvarlik falsafasi bilan sug'orilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, inklyuziv ta'lim tushunchasining evolyutsiyasi uzoq tarixiy va nazariy yo'lni bosib o'tgan. Dastlab nogironlikni tibbiy nuqson sifatida baholagan "tibbiy model" o'rnini XX asrning ikkinchi yarmida "ijtimoiy model" egalladi. Ushbu o'zgarishning nazariy asoschilaridan biri Maykl Oliver ta'kid-

laganidek, insonning jamiyatdagi faolligini uning jismoniy cheklavlari emas, balki jamiyat tomonidan yaratilgan sun'iy to'siqlar, ya'ni noto'g'ri arxitektura, moslashmagan o'quv dasturlari va, eng asosiysi, ijtimoiy stereotiplar cheklaydi. Oliy ta'lim tizimida ushbu modelning joriy etilishi oliy o'quv yurtlarini nafaqat bilim maskani, balki ijtimoiy integratsiya markaziga aylantirishni ko'zda tutadi.

Inklyuziv ta'limning mazmunini ochib berishda L.S. Vigotskiyning "ijtimoiy kompensatsiya" nazariyasi fundamental ahamiyatga ega. Vigotskiy o'z tadqiqotlarida nuqsonning o'zidan ko'ra, uning natijasida kelib chiqadigan "ijtimoiy yetimlik" va jamiyatdan ajralish holati shaxs rivojlanishi uchun halokatli ekanini isbotlab bergan. Uning fikricha, ta'lim jarayoni bolaning (yoki talabaning) nuqsoniga emas, balki uning saqlanib qolgan imkoniyatlariga tayanmog'i lozim. Oliy ta'lim sharoitida bu yondashuv bo'lajak mutaxassisning kasbiy kommunikatsiyasi va ijtimoiy adaptatsiyasi uchun zamin yaratadi.

Oliy ta'lim tizimida inklyuziv yondashuvning qaror topishi ta'lim paradigmasining insonparvarlik tamoyillari asosida tubdan transformatsiyalashuvini anglatadi. Ushbu jarayonning nazariy asosi ta'lim muhitini shaxsning individual ehtiyojlariga moslashtirish, har bir ta'lim oluvchining qadr-qimmati va intellektual salohiyatini e'tirof etishga yo'naltirilgan. Oliy ta'limda inklyuzivlikning mazmuni faqatgina jismoniy to'siqlarni bartaraf etish emas, balki ta'lim mazmuni, shakli va usullarini barcha uchun ochiq hamda moslashuvchan holatga keltirishdan iboratdir.

Nazariy nuqtai nazardan, inklyuziv ta'limning mazmun-mohiyati uchta asosiy yo'nalishda namoyon bo'ladi.

*Birinchi*dan, institutsional darajada – bu oliy o'quv yurtining me'yoriy-huquqiy va tashkiliy tuzilmasini moslashtirishni taqozo etadi.

*Ikkinchi*dan, metodik darajada – o'quv dasturlari va baholash mezonlarining universalligini ta'minlashni ko'zda tutadi.

*Uchinchi*dan, ijtimoiy-psixologik darajada – talabalar va professor-o'qituvchilar o'rtasida o'zaro hamkorlik hamda bag'rikenglik muhitini yaratishni anglatadi.

Bu qatlamlarning uzviy birligi oliy ta'limda inklyuziv ekotizimni shakllantiradi.

Oliy ta'lim tizimida inklyuzivlikning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati jamiyatning barqaror rivojlanishi va inson huquqlarining ustuvorligi bilan belgilanadi. Ijtimoiy zaruriyat shundaki, oliy ma'lumot olish jarayoni shaxsning jamiyatga to'laqonli integratsiyalashuvi va vertikal mobiligini ta'minlovchi asosiy omil hisoblanadi. Imkoniyati cheklangan shaxslarning oliy ta'lim tizimidan chetda qolishi nafaqat ijtimoiy adolatsizlikni, balki jamiyatning intellektual salohiyati isrof qilinishini ham bildiradi. Binobarin, inklyuziv muhit ijtimoiy segregatsiyani kamaytirish va ijtimoiy hamjihatlikni kuchaytirishning strategik vositasidir. Pedagogik zaruriyat esa bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligi sifati bilan bog'liq.

Zamonaviy ta'lim standartlari o'qituvchidan heterogen, ya'ni turli ehtiyojli bolalar bilan ishlash mahoratini talab etadi. Oliy ta'lim jarayonida inklyuziv muhitning mavjudligi bo'lajak o'qituvchi uchun amaliy laboratoriya vazifasini o'taydi. Talaba o'quv davridayoq turli imkoniyatga ega tengdoshlari bilan muloqot qilish, ularning ehtiyojlarini tushunish va o'quv materialini moslashtirish ko'nikmalarini shakllantiradi. Bu esa kelajakda maktabda "to'siqsiz ta'lim" muhitini yaratishga qodir mutaxassisni tarbiyalash uchun zaruriy shartdir.

Shuningdek, inklyuziv ta'limning mazmuni kommunikativ jarayonlarning demokratlashuvi bilan bevosita aloqador. An'anaviy vertikal (buyruqbozlik) muloqot uslubidan gorizontol (hamkorlik) muloqotga o'tish inklyuzivlikning fundamental talabidir. Bunda muloqot nafaqat bilim uzatish vositasi, balki o'zaro qo'llab-quvvatlash va emotsional bog'liqlik mexanizmi sifatida namoyon bo'ladi. Bo'lajak o'qituvchi uchun bunday muloqot tajribasiga ega bo'lish uning kasbiy refleksiyasi va empatiyasini professional darajaga ko'taradi. Iqtisodiy-utilitar jihatdan ham inklyuzivlikning zaruriyati yuqori. Imkoniyati cheklangan yoshlarning oliy ma'lumotli mutaxassis sifatida shakllanishi ularning mehnat bozorida raqobatbardoshligini oshiradi. Bu esa davlatning ijtimoiy himoya xarajatlarini kamaytirib, jamiyatga foyda keltiruvchi, mustaqil va faol fuqarolar qatlamini kengaytiradi. Oliy ta'lim tizimida inklyuziv ta'limning mazmuni insonparvarlik falsafasi, moslashuvchan pedagogik texnologiyalar va ijtimoiy hamkorlikning sintezidan iborat. Uning zaruriyati jamiyatning ma'naviy yetukligi, ta'limning ommaviyligi va har bir shaxsning o'z potensialini ro'yobga chiqarish huquqini ta'minlash bilan izohlanadi. Bo'lajak o'qituvchilar uchun inklyuziv muhit kasbiy mahorat va insoniy fazilatlarini uyg'unlashtiruvchi, ularni zamonaviy maktabning murakkab ijtimoiy muhitiga tayyorlovchi asosiy omildir.

G'arb pedagogikasida inklyuziv ta'limning mazmuni "Universal Design for Learning" (UDL), ya'ni ta'limning universal dizayni tushunchasi bilan chambarchas bog'liq. R. Meys va uning izdoshlari tomonidan ishlab chiqilgan ushbu konsepsiya oliy ta'lim mazmunini shunday loyihalashni taklif etadiki, unda o'quv materiallari, baholash tizimi va muloqot shakllari eng boshidanoq barcha uchun ochiq hamda tushunarli bo'lishi shart. Bu esa oliy ta'limda inklyuzivlikni shunchaki "yordam berish" emas, balki tizimli sifat ko'rsatkichi sifatida belgilaydi.

Olimlardan D. Mitchell inklyuziv ta'limni ko'p komponentli strategiya deb hisoblaydi va uning mazmuniga moslashuvchan o'quv rejalari bilan bir qatorda pedagoglarning "inklyuziv e'tiqodi" (inclusive beliefs) hamda

muloqot mahoratini ham kiritadi. Uning fikricha, agar o'qituvchi barcha talabalar bilan samarali kommunikatsiya o'rnatilmasa, eng zamonaviy texnologiyalar ham inklyuziyani ta'minlay olmaydi. Bu esa tadqiqot obyekti bo'lgan bo'lajak o'qituvchilarda kommunikativlikni rivojlantirish muammosining dolzarbligini nazariy jihatdan tasdiqlaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Oliy ta'lim tizimida inklyuziv ta'limning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati bir qator fundamental omillar bilan izohlanadi.

Birinchidan, bu huquqiy va demokratik zaruriyatdir. O'zbekiston Respublikasining 2020-yildagi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni hamda BMTning "Nogironlar huquqlari to'g'risida"gi Konvensiyasining ratifikatsiya qilinishi oliy ta'lim muassasalari zimmasiga ulkan mas'uliyat yukladi. Ijtimoiy adolat tamoyiliga ko'ra, oliy ma'lumot olish shaxsning vertikal ijtimoiy mobilligini ta'minlovchi eng muhim resursdir. Imkoniyati cheklangan yoshlarning oliy ta'limdan chetda qolishi jamiyatda ijtimoiy qatlamlanishni kuchaytiradi va inson kapitalining isrof qilinishiga olib keladi. Binobarin, inklyuziv ta'lim ijtimoiy segregatsiyaga barham beruvchi hamda jamiyatning ma'naviy sog'lomligini ta'minlovchi mexanizmdir.

Ikkinchidan, pedagogik zaruriyat shundan iboratki, zamonaviy maktab o'qituvchisi, ayniqsa, boshlang'ich sinf o'qituvchisi kundan-kunga murakkablashib borayotgan heterogen, ya'ni turli ehtiyojli guruhlar bilan ishlashga tayyor bo'lishi kerak. Tadqiqotchi olimlar N.M. Nazarova va N.N. Malofeyev qayd etganidek, inklyuziv ta'lim bu "oddiy" va "maxsus" pedagogikaning o'zaro sintezidir. Bo'lajak o'qituvchi oliy ta'lim bosqichida inklyuziv muhitni o'z ko'zi bilan ko'rmasa, unda ishtirok etmasa va turli ehtiyojli tengdoshlari bilan muloqot qilmasa, u kelajakda maktabda inklyuziv madaniyatni shakllantira olmaydi. Demak, oliy ta'limda inklyuziya – bu bo'lajak pedagog uchun amaliy tajriba maydoni va uning kommunikativ kompetensiyasini shakllantiruvchi muhitdir.

Uchinchidan, psixologik-etik zaruriyat shaxsning emotsional intellektini rivojlantirish bilan bog'liq. Inklyuziv muhitda tahsil olayotgan sog'lom talabalarda empatiya, tolerantlik va ijtimoiy mas'uliyat tuyg'usi tabiiy ravishda shakllanadi. T. Lorman va D. Deppelerning tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, inklyuziv guruhlarda ta'lim sifati pasaymaydi, aksincha, talabalar o'rtasidagi o'zaro yordam va hamkorlik hisobiga ijtimoiy iqlim yaxshilanadi. Bu esa bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisi uchun o'ta muhim bo'lgan "bolajonlik" va "bag'rikenglik" sifatlarini shakllantirishning eng samarali yo'lidir.

To'rtinchidan, iqtisodiy zaruriyat imkoniyati cheklangan shaxslarni jamiyatning boqimanda qatlamidan mustaqil mehnat resursiga aylantirish bilan belgilanadi. Oliy ma'lumotli mutaxassis sifatida tayyorlangan nogironligi bo'lgan shaxs o'zini iqtisodiy jihatdan ta'minlay oladi, bu esa davlatning ijtimoiy himoya xarajatlarini optimallashtirish imkonini beradi.

O'zbekistonlik olimlardan D.A. Nurkeldiyeva, Z.N. Mamarajabova va G'.B. Shoumarovlarning ilmiy ishlarida oliy ta'limda inklyuzivlikni milliy qadriyatlarimizdagi muruvvat va saxovat tushunchalari bilan uyg'unlashtirish masalalari yoritilgan. Ularning fikricha, o'zbek pedagogikasida inklyuziv ta'limning mazmuni faqatgina texnik moslamalar bilan cheklanib qolmasdan, balki o'qituvchi va talaba o'rtasidagi ma'naviy-kommunikativ aloqani ham qamrab olmog'i lozim. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalarida kommunikativlikni rivojlantirish inklyuziv ta'limning muvaffaqiyatini belgilovchi eng muhim bo'g'indir. Chunki o'qituvchining muloqot qilish uslubi, uning so'z boyligi, imo-ishoralari va talabaga bo'lgan munosabati inklyuziv sinfdagi psixologik muhitni belgilab beradi.

Oliy ta'lim tizimida inklyuziv ta'limning mazmuni institutsional moslashuvchanlik, metodik yangilanish va kommunikativ ochiqlikning dialektik birligidan iboratdir. Uning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati esa jamiyatni insonparvarlashtirish, ta'lim sifatini oshirish hamda har bir insonning qadr-qimmatini e'tirof etish ehtiyojidan kelib chiqadi. Bo'lajak o'qituvchilarni ushbu jarayonga tayyorlashda ularning kommunikativ qobiliyatlarini inklyuziv vositalar orqali rivojlantirish tadqiqotning keyingi bosqichlarida ochib beriladigan fundamental metodik masaladir. Ushbu nazariy tahlillar asosida aytish mumkinki, inklyuziv ta'lim kelajak o'qituvchisining kasbiy mahoratini yangi sifat bosqichiga ko'taruvchi katalizator vazifasini o'taydi.

Inklyuziv ta'limning mazmuniy doirasini kengaytirar ekanmiz, uning oliy ta'lim bosqichidagi o'ziga xosligi "akademik integratsiya" va "ijtimoiy inklyuziya" tushunchalarining dialektik aloqadorligida namoyon bo'ladi. Olimlardan V.I. Lubovskiy ta'kidlaganidek, oliy ta'limda inklyuziya faqatgina o'quv jarayoniga jalb etish emas, balki talabaning kasbiy o'zligini (professional identity) shakllantirishdir. Bu jarayonda inklyuziv muhitning mazmuni to'rtta asosiy ustunga tayanadi: texnik (infrastruktura), dasturiy (o'quv rejalari), kadrlar (pedagoglarning tayyorgarligi) va kommunikativ (psixologik iqlim).

TAHLIL VA NATIJALAR

Oliy ta'lim tizimida inklyuzivlikning ijtimoiy-pedagogik zaruriyatini asoslashda "ijtimoiy adolat pedagogikasi" (Social Justice Pedagogy) nazariyasiga murojaat qilish o'rinlidir.

Paulu Freyre va uning izdoshlari fikricha, ta'lim tizimi jamiyatdagi tengsizliklarni qayta ishlab chiqar-masligi, aksincha, ularni bartaraf etish vositasi bo'lishi kerak. Oliy ta'limda inklyuziv vositalarning qo'llanilishi bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida "differensial yondashuv" ko'nikmasini shakllantiradi. Bu esa o'qituv-chining muloqot strategiyasini har bir bolaning individual ehtiyojidan kelib chiqib o'zgartira olish qobiliyatini, ya'ni kommunikativ moslashuvchanlikni ta'minlaydi. Tadqiqotchi S. Aleshina oliy ta'limdagi inklyuziyani "ta'limiy ekologiya" tushunchasi orqali tahlil qiladi. Uning fikricha, oliy o'quv yurtidagi ma'naviy-psixologik muhit tala-baning kognitiv rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Agar oliy ta'lim muassasasida inklyuziv madaniyat past bo'lsa, imkoniyati cheklangan talabada "akademik begonalashuv" (academic alienation) yuzaga keladi. Bu esa nafaqat bilim o'zlashtirishga, balki shaxsning jamiyat bilan muloqot qilish motivatsiyasiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Binobarin, inklyuziv ta'limning mazmunini boyitishda talabalar o'rtasidagi "gorizontal kommunikatsiya"ni, ya'ni "tengdosh – tengdoshga" muloqot tizimini rivojlantirish pedagogik zaruriyatdir. Shuningdek, xalqaro tajribada, xususan, Yevropa oliy ta'lim makonida (EHEA) inklyuzivlik "ijtimoiy o'lchov" (social dimension) sifatida baholanadi. Boloniya deklaratsiyasi talab-lariga ko'ra, talabalar tarkibi jamiyatning demografik rang-barangligini aks ettirishi lozim. Bu zaruriyat bo'lajak o'qituvchilar uchun "inklyuziv kompetentlik"ni kasbiy standartning ajralmas qismi sifatida belgilaydi. Bo'lajak o'qituvchi muloqot jarayonida nafaqat verbal, ya'ni nutqiy, balki noverbal (imo-ishora, vizual aloqa) va muqobil kommunikatsiya vositalaridan foydalana olishi shart. Bu borada olim K. Rodgersning "insonga yo'naltirilgan yondashuv" nazariyasi muhim ahamiyat kasb etadi. U muloqotda "haqqoniylik" (congruence) va "shartsiz qabul qilish" tamoyillarini ilgari suradi.

O'zbekiston sharoitida inklyuziv ta'limning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati milliy kadrlar tayyorlash modelining insonparvarlik yo'nalishi bilan hamohangdir. Tadqiqotchi M. Qurbonov ta'kidlaganidek, milliy pedagogikamizda "komillik" tushunchasi jismoniy holatdan ko'ra ma'naviy yetuklik bilan o'lchanadi. Shu sababli, oliy ta'limda inklyuziv muhitni yaratish talabalarda ma'naviy empatiyani professional darajaga ko'tarishni anglatadi. Bosh-lang'ich ta'lim bakalavrlari uchun bu jarayon "inklyuziv etika"ni o'zlashtirish bilan boshlanadi. Ushbu etika mulo-qotda "nogironlik"ka urg'u bermaslik, shaxsning qadr-qimmatini va qobiliyatini birinchi o'ringa qo'yishni taqozo etadi. Zamonaviy axborotlashgan jamiyatda inklyuziv ta'limning mazmuni assistiv texnologiyalar orqali ham boyimoqda. D.H. Rose tadqiqotlariga ko'ra, raqamli muhitda kommunikatsiya to'siqlari minimal darajaga tushadi. Oliy ta'limda inklyuziv vositalar sifatida audio-kitoblar, nutqni matnga aylantiruvchi dasturlar hamda virtual muloqot platformalaridan foydalanish talabalarining kommunikativ faolligini oshiradi. Bu esa pedagogik jihatdan talabaning "o'z-o'zini namoyon qilish" (self-representation) ehtiyojini qondiradi.

Oliy ta'limda inklyuzivlik bu shunchaki imtiyoz emas, balki sifatli ta'limning asosi va jamiyatning barqaror rivojlanishi uchun ijtimoiy buyurtmadir. Uning zaruriyati bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini zamon talablariga moslashtirish, muloqot madaniyatini boyitish hamda inson qadrini har narsadan ustun qo'yadigan pedagogik avlodni tarbiyalash bilan belgilanadi. Inklyuziv ta'lim mazmunini metodologik jihatdan boyitishda aksiologik yondashuv alohida o'rin tutadi. Tadqiqotchi olim A.V. Kiryakovaning fikricha, ta'limning mazmuni talaba tomonidan o'zlashtirilgan qadriyatlar tizimi bilan belgilanadi. Oliy ta'lim tizimida inklyuzivlikning ijti-moiy-pedagogik zaruriyati aynan "inson – oliy qadriyat" tamoyilini bo'lajak o'qituvchining ongi va qalbiga singdir-ishdan iboratdir. Bu jarayonda kommunikativlik shunchaki axborot almashinuvi emas, balki ikki shaxsning, ya'ni o'qituvchi va turli ehtiyojli talabaning ma'naviy uchrashuvi hamda bir-birini boyitishi sifatida namoyon bo'ladi.

Oliy ta'limda inklyuziv muhitni shakllantirishdagi asosiy to'siqlardan biri "psixologik qarshilik" fenomenidir. Olimlardan N.N. Malofeyev ta'kidlaganidek, jamiyatning ma'rifiy darajasi uning "boshqacha" insonlarni qabul qilishga tayyorligida namoyon bo'ladi. Pedagogik zaruriyat shuni ko'rsatadiki, oliy ta'lim muassasalarida inklyu-zivlikni joriy etishda faqat moddiy bazaga tayanish yetarli emas.

Eng murakkab jarayon professor-o'qituvchilar va talabalar tarkibida "inklyuziv ong"ni shakllantirishdir. Bu borada G.U. Allportning "kontakt gipotezasi" (Contact Hypothesis) muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi. Unga ko'ra, turli ijtimoiy guruhlar, ya'ni sog'lom va imkoniyati cheklangan talabalar o'rtasidagi doimiy hamda teng huquqli muloqot stereotiplarning buzilishiga va empatiyaning ortishiga olib keladi.

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalari uchun inklyuziv muhitning zaruriyati ularning kasbiy deontologiyasi bilan ham izohlanadi. Deontologiya o'qituvchining o'z kasbiga bo'lgan mas'uliyati va burchidir. Olim S.L. Rubin-shteynning "sub'yekt – sub'yekt" munosabatlari nazariyasi inklyuziv muloqotning asosi hisoblanadi. Oliy ta'lim jarayonida talabalar barcha o'quvchilarga, nuqsonidan qat'i nazar, teng huquqli sub'yekt sifatida qarashni o'rganishlari lozim. Bu esa bo'lajak o'qituvchining kommunikativ strategiyasini "boshqaruvchi" uslubdan "hamkorlik" uslubiga o'zgartirishni taqozo etadi. Inklyuziv ta'lim mazmunining yana bir muhim qirrasini bu "ijti-moiy kompetentlik"ni rivojlantirishdir. Tadqiqotchi V.Z. Kantor oliy ta'limda inklyuziyani imkoniyati cheklangan

shaxsning "ijtimoiy reabilitatsiyasi"ning oliy bosqichi deb ataydi. Bunda oliy o'quv yurti nafaqat bilim beradi, balki shaxsni jamiyatning faol a'zosiga aylantiradi. Pedagogik nuqtai nazardan, bu jarayon "inklyuziv pedagogik hamrohlik" (pedagogical accompaniment) tizimi orqali amalga oshiriladi. Ushbu hamrohlikning o'zagi esa samarali va qo'llab-quvvatlovchi kommunikatsiyadir.

Shuni ham ta'kidlash joizki, oliy ta'lim tizimida inklyuzivlikning zaruriyati "pedagogik innovatika" bilan ham bog'liq. Inklyuziv guruhlarda dars berish o'qituvchidan yangi, nostandart metodlarni izlashni talab qiladi. Masalan, "differensiallashgan ta'lim" (Differentiated Instruction) texnologiyasi olim K. Tomlinson tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, u ta'lim mazmunini talabning tayyorgarlik darajasi va qiziqishiga moslashtirishni nazarda tutadi. Bu esa o'z navbatida bo'lajak o'qituvchining intellektual va kommunikativ salohiyatini muntazam oshirib borishiga turtki bo'ladi. O'zbekistonning ta'lim strategiyasida inklyuzivlik "inklyuziv jamiyat" qurishning poydevori sifatida qaraladi. Oliy ta'limda ushbu tizimning mazmuni milliy va umuminsoniy qadriyatlarning sintezi asosida boyib borishi lozim.

Olim Sh. Qurbonov ta'kidlaganidek, ta'lim tizimidagi har qanday yangilik uning ijtimoiy samaradorligi bilan o'lchanadi. Inklyuziv ta'limning samaradorligi esa bitiruvchining nafaqat kasbiy bilimida, balki boshqa insonlarni tushunish, qabul qilish va ular bilan konstruktiv muloqot qila olish qobiliyatida ham namoyon bo'ladi. Oliy ta'lim tizimida inklyuziv ta'limning mazmuni va uning ijtimoiy-pedagogik zaruriyatini ilmiy asoslashni davom ettirar ekanmiz, ushbu jarayonning pedagogik antropologiya va ijtimoiy integratsiya bilan bog'liq fundamental jihatlari e'tibor qaratish lozim. PhD dissertatsiyasi darajasida ushbu masalani kengaytirish uchun inklyuziv muhitning bo'lajak o'qituvchi shaxsiga ta'siri va uning professional dunyoqarashini transformatsiyalashdagi roli chuqur tahlil qilinadi.

XULOSA

Inklyuziv ta'limning mazmuniy doirasi faqatgina metodik ishlanmalar bilan cheklanib qolmay, u oliy ta'lim muassasasining butun ma'naviy-ma'rifiy iqlimini qamrab oladi. Olimlardan N.N. Malofeyev ta'kidlaganidek, inklyuziya bu jamiyatning o'z taraqqiyoti davomida "o'zgalik"ni (differentness) nafaqat tan olish, balki uni jamiyat boyligi sifatida qabul qilish bosqichidir.

Oliy ta'lim bosqichida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun inklyuziv vositalarning qo'llanilishi ularda "pedagogik optimizm" fenomenini shakllantiradi. Bu shuni anglatadiki, o'qituvchi har qanday og'ir nuqsoni bo'lgan bolada ham rivojlanish imkoniyatini ko'ra oladi va ushbu ishonchni muloqot jarayonida bolaga hamda uning ota-onasiga yetkazib bera oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 13-oktabrdagi PQ-4860-sonli "Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori. <https://lex.uz/docs/5044711>
2. Nurkeldiyeva D.A. Inklyuziv ta'limning nazariy va amaliy asoslari: monografiya. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020. – 180 b.
3. Mamarajabov Z.N. Bo'lajak o'qituvchilarni inklyuziv ta'limga tayyorlashning pedagogik tizimini takomillashtirish: Ped. fan. dok. (DSc) diss. – Toshkent, 2021.
4. Shoumarov G'.B. Inklyuziv ta'lim: muammo, yechimlar va istiqbollor. – Toshkent: TDPU, 2021.
5. Murodova Sh.S. Inklyuziv ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini rivojlantirish. – Toshkent, 2022.
6. Xoshimov G'.H. Oliy ta'lim tizimida inklyuziv ta'lim muhitini shakllantirishning pedagogik xususiyatlari. – Samarqand, 2023.
7. MDH davlatlari olimlarining adabiyotlari
8. Malofeyev N.N. Pozitivnaya sotsializatsiya detey s ogranichennymi vozmojnostyami zdorovya. – Moskva: Prosveshcheniye, 2020.
9. Aleksandrova L.Yu. Inkluzivnaya kompetentnost budushchego uchitelya nachalnyx klassov. – Velikiy Novgorod, 2021.
10. Movkebayeva Z.A. Osnovi inkluzivnogo obrazovaniya. – Almati: TechSmith, 2022. – 230 s.
11. Nazarova N.M. Teoreticheskiye i metodologicheskiye osnovy inkluzivnogo obrazovaniya. – Moskva: INFRA-M, 2023.
12. Xalqaro (G'arb) olimlarining adabiyotlari
13. Mitchell D. What Really Works in Special and Inclusive Education: Using Evidence-Based Teaching Strategies. – 3rd edition. – London: Routledge, 2020.
14. Florian L. The SAGE Handbook of Special Education. – London: SAGE Publications, 2019. – 912 p.
15. Lorman T. Inclusive Education: Supporting Diversity in the Classroom. – New York: Pearson, 2021.
16. UNESCO. Global Education Monitoring Report 2020: Inclusion and Education: All Means All. – Paris: UNESCO, 2020.
17. Elektron resurslar
18. Lex.uz – O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
19. UNESCO rasmiy portali – xalqaro ta'lim portali.
20. Ziyonet.uz – O'zbekiston axborot-ta'lim tarmog'i.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.